

פיתוח חשיבה ביקורתית (שעה וחצי)

שם הפעולה הקודמת- התמודדות עם דילמות
שם הפעולה הבאה- התנהלות פיננסית- איך קוראים תלוש משכורת

מטרות-

1. החניכותים יחשפו למושג "חשיבה ביקורתית" וילמדו להטיל ספק במוסכמות חברתיות
2. החניכותים יבינו מדוע כלי זה חשוב בחייהם הפרטיים ובחברה

****הסבר על חשיבה ביקורתית (למדריכותים) - נספח א'**

מהלך

1. מה נשמע? (10 דק')

נבקש מהחניכותים לשתף האם לדעתם הן מטילים. ות ספק בצורת חייהן (שאלות כן לא ומה- לא להרחיב)

1. איש תלוי (15 דק')

נשחק עם החניכותים כאשר המילה שאותה יצטרכו לנחש היא "חשיבה ביקורתית". לאחר שיצליחו נשאל אותם האם הם יודעות.ים מה זה.
נצפה ביחד ב**סרטון** שמסביר באופן הכי פשוט מהי חשיבה ביקורתית בעיקר כלפי פרסומות. לאחר מכן נעמיק לדברים הקשורים בחייהם- (צפייה עד 4:47 דק' ואז 8:38 עד הסוף)
שאלות הבהרה-

- מהי חשיבה ביקורתית?

- איך מטילים ספק? מה השאלות שיש לשאול?

- למה חשוב להטיל ספק בדברים?

- מהו קונצנזוס? (מוסכמות)

המדריכותים יכולים להוסיף- אם נתעסק בנושאים חברתיים כלכליים (שזה בעצם הכל), יש שאלה מאוד חשובה שצריך לשאול כשאנחנו חושבים באופן ביקורתי- "מי מרוויח מזה?"
שאלה מרקסיסטית- שאלה זו בעצם מטילה ספק בכל השיטה הכלכלית- חברתית הטוענת שמעמדות חברתיות הן האינטרס להנעת הכלכלה העולמית (אי אפשר להתקיים בלי מעמד הפועלים).

2. מסלול החיים- מטילים ספק בקונצנזוס (20 דק')

מייצרים בחדר מסלול חיים מוסכם בחברה מילדות ועד המוות-ההחניכותים עוברים במסלול ו"מטילים ספק" כתבים שאלות שבודקות מה הקונצנזוס ולמה?
דוגמאות לתחנות במסלול ושאלות שאפשר לשאול-

- באיזה גיל הולכים לבית הספר? מתי לומדים לקרוא ולכתוב? איזה שפות אנחנו לומדים?
איזה מגמה נהוג לבחור? כולם יכולים לבחור מגמות? בכל בתי הספר יש מבחנים
ובגריות?

לאן מתגייסים? יש אנשים שלא מתגייסים? מה עושים אחרי צבא? באיזה גיל עושים תואר?
מה המקצועות הכי חשובים בישראל? מה שווה ללמוד? מתחננים? באיזה גיל? עם מי
מתחננים (עדה/מגדר/דת)? באיזה גיל? מתי מביאים ילדים וכמה? איפה גרים (צפון
דרום מרכז)? איך נראה הבית שלי? (ביניין, בית עם גינה? קראוון?)
**מוזמנים להוסיף לפי תכנים שמעניינים אתכם ואת החניכות שלכם.
** אפשר גם לצייר על הלוח יחד עם החניכות ולחשוב תחנה תחנה - מה הגיל, מה נהוג לעשות, איך
נראית המוסכמה?

3. דיון (10-15 דק')

- איך היה?
- מה היתרונות בהטלת ספק? מה החסרונות? למה זה חשוב?
- איפה היה לכם הכי קשה להטיל ספק?
- יש לכם חלומות שלא מתאימים לקונצנזוס?
- יצא לכם פעם לחשוב על זה שלא כל מה שמספרים לנו הוא דווקא הדבר היחיד?
- איפה זה עוד מתבטא?
- אפשר להוסיף שאלות קשות יותר לפי יכולות הקבוצה:
- מרגישים שלא מציגים לכם את כל התמונה המלאה רק בגלל מי שאתם?
- אתם חושבים שיש לכם מסלול ברור בחברה? הוא דומה לכלל החברה הישראלית?
- למה זה קורה?

4. סיכום (5-10 דק') -

א. איך היה לי בפעולה? מחשבה/תובנה שאני יוצאת איתה?

הצעה - החל משבוע הבא ועד סוף השנה אנו נתעסק בפינות האישיות בחברה הישראלית. כל חניכה יביאו סוגיה/ סיפור/ מקרה בוחן שקשור בחברה הישראלית (רצוי שזה יהיה קשר בחשיבה ביקורתית- הטלת ספק במשהו מוסכם).

5. פינה אישית (15 דק')

עזרים

מחשב, רמקולים, מקרן, לוח, טוש מחיק, עזרים למסלול החיים (תמונות, טושים, טקסטים בנושא וכו')

<https://www.youtube.com/watch?v=v90n2MhdHJ8>

הסבר על חשיבה ביקורתית (למדריכותים) -

חשיבה ביקורתית היא חשיבה הבודקת תופעות, רעיונות, תוצרים ומוצרים על בסיס קריטריונים רציונליים. חשיבה ביקורתית היא חשיבה המציעה קריטריונים לבחינה של עובדות ודעות, כדי להעדיף באורח מושכל עובדות ודעות מסוימות על פני אחרות – ולהיות נכון להטיל ספק גם בהן. חשיבה ביקורתית היא גם חשיבה שקולה ורפלקטיבית המתרכזת בהחלטה למה להאמין ומה לעשות. חינוך לחשיבה ביקורתית מעודד תלמידים להטיל ספק מושכל במה שסמכויות – מורים, מומחים, ספרי לימוד, ספרים, עיתונים, טלוויזיה – אומרות להם.

עקרונות החינוך לחשיבה ביקורתית

1. עידוד **שאלת שאלות מערעות וביקורתיות**, כגון: על סמך מה טקסט או אדם כלשהם טוענים את מה שהם טוענים? מאיזו נקודת מבט הם טוענים זאת? מדוע להעדיף את הטענות שלהם על פני טענות סותרות או אחרות? האם יש בידיי כל המידע המהימן ביותר? מדוע מנסים לשכנע אותי בטענה מסוימת או אחרת?
2. טיפוח **נטיות ההכרחיות לחשיבה ביקורתית** כגון: לחפש ביטוי ברור של השערה או שאלה, להשתמש במקורות מהימנים ולהזכירם, לחפש חלופות, להיות רגיש לרגשות, לרמת הידיעה ולדרגת התחכום של האחרים, ועוד.
3. טיפוח **יכולות ההכרחיות לחשיבה ביקורתית**, כגון: יכולת לנתח טיעונים, יכולת מתן הצדקות או תימוכין לאמירה, יכולת לשאול שאלות, יכולת תכנון וביצוע בהתאם לתהליכים קודמים, יכולת להעריך מהימנותם של מקורות מידע ודיוק תצפית, ועוד.
4. **יצירת חומרי הוראה המפתחים חשיבה ביקורתית**, כחלק מהלמידה בתחום דעת מסוים.
5. **הצגת מגוון דעות בכיתה**. קריאת ספרות והיסטוריה מזוויות שונות, הזמנת אורח בעל דעות יוצאות דופן, עידוד שיח ביקורתי סביב נושא או מאמר ועוד.